

У НОВОМЕ САДУ У ПОНЕДЕОНИК 31. АВГУСТА 1892.

ГОД. XVII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 20.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака сава представе; иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГЛАВНА СКУПШТИНА

„ДРУШТВА ЗА СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ“ У НОВОМЕ САДУ 18. (30.) ЈУЛА 1892.

ИЗВЕШТАЈ УПРАВНОГА ОДБОРА О СВОМЕ ГОДИШЊЕМ РАДУ.

Славна скупштина!

Част нам је и овом приликом поднети славној скупштини извештај о раду управнога одбора и о укупном стању српског народног позоришта од лајске главне скупштине до овогодишње.

За чланове овога друштва уписали су се од прошле скупштине до сад ови родољуби и корпорације:

I. Са уплатом целе чланарине од 50 фор.:
1. Тоша Ђорђевић, кр. котарски предстојник у Руми; — 2. Васа Максимовић, трговац у Руми; — 3. Давид Миланковић, већник банскога стола у Загребу; — 4. Давид Ђурчић, трговац у Новом Саду; — 5. Васа Муачевић, агроном и поседник у Осеку; — 6. Др. Милан А. Ђорђевић, адвокат у Новом Саду; — 7. Сава М. Новаковић, трговац у Винер-Најштату.

II. Са уплатом од 20 фор. и обvezom на исплату остатка чланарине: 1. Др. Миша А. Поповић, адвокат у Руми; — 2. Душан Павловић, трговац у Руми.

III. Са уплатом од 10 фор. и обvezom на исплату остатка је годишњим оброцима: 1. Др. Јован Шевић, кр. јавни бележник у Руми; — 2. Коста Максимовић, подпредседник спротињског стола бачке жупаније у Сомбору; — 3. Др. Сима А. Ђорђевић, адвокатски кандидат у Новом Саду.

IV. Са уплатом прописане чланарине од 100 фор. за корпорације: 1. Управна општина у Грнчаревцима, у Срему; — и 2. „Коло младих Срба“ у Будим-Шепти са уплатом од 10 фор. и

са обvezом, да ће остатак чланарине од 90 фор. подмрпити у годишњим оброцима по 20 фор.

И ове године учињени су позоришту разни завештаји, легати и прилози, и то:

1. Пошто је ове године расправљена оставина пок. кнеза Александра Карапорђевића, исплатио је кр. судбени сто темишварски овоме друштву завештани легат од 1400 фор.

2. Честити родољуб Јаша Векеџки, велики поседник у В. Бечкереку, који је у течају ове године преминуо, послao је за живота свога овоме друштву 200 фор. у спомен свога оца Арсе Векеџког, пароха јарковачког. Од овога ће се завештаја употребљавати годишња камата на испомагање и одржање позоришне дружине.

3. Г. Коста Аврамовић, умпровљени крманоп. I. прив. дун. паробродског друштва у Земуну, који је из Дуна-Фелдвара, а рођен у Кун-Сент-Миклошу и који се бави у манастиру Фенеку, — послao је преко г. Ншколе Савића, пароха земунског, овоме друштву на сахрану уложну књижницу прве земунске задруге за потпомагање и штедњу (а сада кредитног завода) под бр. 898. На овој уложној књижници ставила је управа поменутог новчаног завода 22. августа 1878. овај запис: „У случају смрти г. Косте Аврамовића припада ћео новац, који на ову књижницу уложен буде, српском народном позоришту у Новом Саду“. До 15. октобра 1887. уложен је на ту књижницу у корист позоришту преко 200 фор. главнице с каматом. Ова уложна књижница чува се у благајни друштвеног.

4. Покојни Коста П. Петровић из Земуна

оставио је легат од 50 фор. који је, по одбитку 5 фор. за наследну пристојбу, позоришту исплаћен у износу од 45 фор.

5. Честита управа штедионице у Вуковару послала је и ове године позоришту прилог од 25 фор. Изјављена је и на том прилогу захвалност управи штедионичкој, која већ од толико година редовно прилаже на српско народно позориште кад веће, кад мање свете.

6. Г. Лука Јовановић, бројавни надчиновник у миру у Броду, послao је и за 1891 годину прилог од 4 фор. за своју жену Перециду Јовановићку, која већ много година по толику своту на позориште прилаже.

У извршењу одлуке лајске главне скупштине друштвене, управни је одбор издао позив на народ и српске родољубе, да годишњим или месечним прилозима притечу позоришту у помоћ, да би се тиме створила стална субвенција народном позоришту и да би му се обезбедио опстанак. Позив тај за скупљање прашомоћи ради одржања позоришта, штампан је готово у свима нашим листовима и разаслан је у великом броју и засебно на све стране, и то: српским црквеним општинама, певачким друштвима, читаоницама, женским задругама, манастирима, српским акад. друштвима, српским православним епископијама, новчаним заводима и поједијним знатнијим родољубима.

На тај позив одавали су се у првом реду родољубви Панчевци. Српско црквено певачко друштво панчевачко одредило је у име приложоћи на издржавање позоришта 250 фор. на 5 година дана. Уједно је исто панчевачко певачко друштво међу грађанством у Панчеву купило прилоге на исту цел, те је постигло врло сјајан успех, тако, да сви прилози из Панчева на 5 година износе импозантну своту од 6554 ф. 50 новч. Исто певачко друштво послало је већ прву годишњу рату од тих прилога за г. 1891/2 у износу од 1310 фор. 90 новч., а остale годишње оброке исплаће месецда октобра сваке године.

На исту цел приложило је и овдашњи родољуб и велепоседник Лазар Дунђерски знатну своту од 1000 фор.

За Нови Сад изаслан је нарочити одбор за скупљање прилога у исту сврху. Одбор тај још није довршио свој задатак, али се по дојакошћем

одзиву може очекивати, да ће успех бити повољан. Ваља напоменути, да су чланови управнога одбора позоришног у тој ствари први почели овде уписивање годишњих прилога, па су за тим узели на себе и дужност, да изврше даље купљење прилога по Новом Саду. Кад се тај посао доврши изнеће се резултат о томе најавност и саопштиће се имена приложника. Надати се, да ће и остale веће општине наше у том правцу отпочети купљење прилога а дознало се, да неке општине то већ и чине, те ће се тим начином моћи осигурати опстанак народном позоришту.

Усљед поменутог позива на народ стигли су даље на издржавање позоришта још и ови прилози од општина, друштава и поједијних родољуба, и то:

1. По 50 фор. од управних општина у Срему: Краљеваца, В. Радинаца, Буђановаца и Манђелоса.

2. Од српске црквене општине Црепајске 20 фор., и од скупљених прилога из Црепаје 63 форинта.

3. Од српске црквене општине у Ст. Бечеју 10 фор. (Иста ће општина прилагати и даље по могућству и изаслала је нарочити одбор, који ће скупљати прилоге.)

4. Од српске црквене општине у Даљу 5 форината.

5. По 50 фор. приложили су: Др. Арон Војновић, адвокат из Ст. Бечеја, Новак Голубски, народни капетан из Сентомара и Централни кредитни завод у Новом Саду. — Осим тога стигло је још прилога из Темишвара, Сирмија, Ст. Футога, Шипа и т. д. Сви су ти прилози у своје време обнародовани, а даривачима изјављена је јавна захвалност.

Према одлуци прошлогодишње скупштине друштвене расписао је управни одбор стечај за управитеља српске народне позоришне дружине, који би се имао изабрати за сад на годину дана и коме је одређена плата од годишњих 1500 фор. и путни трошак. На тај расписан стечај пријављено се само један компетенат, који је стављао неке теже услове, па је после и он молбом своју повукао натраг. За тим су са неким најшим књижевницима вођени преговори ради примања управе позоришне, али и ти преговори нису имали успеха. Пошто се досадањи управитељ, Дим. Ру-

жић, није хтео више примити даљег вођења управе а пошто се позориште налазило у великој неприлици, тако, да се не би могло зимусиши из Новог Сада кренути: одазвао се подначеоник друштвеник, А. Хаџић, жељи и молби управнога одбора, да у име управнога одбора врши не-посредни надзор над позоришном дружином док се не нађе сталан управитељ.

Даље је одлучено, административни посао и рачуне да води деловођа позоришни, П. Степић,

у споразуму и сутицајем месних позоришних одбора.

Подначеоник друштвеник, А. Хаџић, вазда готов да послужи народу и његовим потребама, примно се драговољно из љубави према овом народном заводу привремене управе над позоришном дружином, те је од почетка фебруара о. г. све до сад без шакве своје користи и награде вршио управитељске дужности.

(Сврлиће се.)

ИСТИК.

СРПСКО НАРОДО ПОЗОРИШТЕ.

(Дружина српског народног позоришта) бавила се у Турском Бечеју од 22. јуна до 21. јула о. г. За то време давала је 17 представа. Сувишак је износио 31 фор. 40 н.

Од 23. јула до 3. августа давала је позоришна дружина 13 представа у Меленцима. Ту је сувишак износио 188 фор. 99 н.

Сада се налази позоришна дружина у В. Кикиндии.

ПОЗОРИШТЕ.

(Ново позориште у Берлину.) У пркос тешким временима, на која се туже сва позоришта, подигнуто је у Берлину опет ново позориште под именом: „Neues Theater“. То позориште уде-шено је удобно и сјајно, као сва новија подузећа те врсте, а грађено је у мешовитом слогу, у полак у ренесансу, у полак рококо. У позоришту може stati 800 особа, те је као створено за модерне салонске комаде. И декорације су дивно изведене, прави ремеци, али, на жалост, нема добрих глумаца и згодних новитета, те тако људи од струке не проричу том новом позоришту сјајну будућност.

(Велика опера у Паризу.) Париски листови доносе списак оних опера које су од г. 1828. до данас доживеле на тамошњој великој опери више од сто представа. Има их у свему само 15, и то: „Хугеноти“, од Мајербера (882 представе); „Виљем Тел“, од Росинија (779); „Роберт Ђаво“, од Мајербера (740); „Фаворита“, од Доницетија (622); „Фауст“, од Гунода (611); Портретка немакиња“, од Обера (505); „Пророк“, од Мајербера (469); „Африканка“, од Мајербера (456); „Гроф Ори“, од Росинија (434); „Чивуткиња“, од Халевија (336); „Лучија Ламерморска“, од Доницетија (289); „Хамлећ“, од Томаса (266); „Дон Хуан“, од Моцарта (214); „Ловац вилењак“, од Вебера (210); и „Аида“, од Вердија (162). Тих

15 опера испунило је дакле 6975 вечери, т. ј. кад би се непрекидно глумило сваки дан, пуних 19 година. Сам Мајербер заузео би 2547 вечери, или пуних 7 година.

ЧИТУЉА.

(† Лаза Поповић.) 24. јула о. г. преминуо је у Београду Лаза Поповић, пре тога члан кр. српског народног позоришта у Београду, члан српског народног позоришта у Новом Саду и члан народног позоришта у Загребу.

Покојник је био истрајан свештеник у храму богиње Талије.

Још у раним својим годинама, кад се није ступало на позорницу из нужде и неке таште сујете, већ кад су били људи покретани светим одушевљењем за уметност позоришну: Лаза је ступио у редове тих бораца, тих апостола наших, па је заносом вршио своју свету и узвишену дужност. Онда, кад су по аустро-угарским варошима и селима крстарила мађарска и немачка по-зоришна друштва: он је у колу младих пријатеља и другова својих проносио живим речима историју српску по народу српском; будио је успавање духове за нова и светлија дела. Онда, а то је било још 1860. године — дакле пре 32 године — он је оставио свој дом, своје родитеље, свој положај, па је пригрлио уметност позоришну, као што мајка грли своје потоње чедо. Ни нужда, ни патња, ни сваке друге недаће нису могле угасити у њему онај свети плам, који га је одушевљавао и загревао за остварењем својих најдражијих узор-а. Био је толико занесен својим светим пози-вом, да је заборављао на свет ван оних дасака, на којима је развијао свој уметнички таленат.

Он је и сам водио друштво и обилазио с њима многа српска места у Аустро-Угарској. Тако, обишао је поред осталих и ова места: Бечеј, В. Кикиндлу, В. Бечкерек, Чаково, Темишвар,

Вршач, Белу Цркву, Ковин, Панчево, Сентомаш, Ст. Бечеј, Жабаљ, Чуруг, Ковиљ, Вуковар, Осек, Брод, Сисак и Горње Карловце.

Овај број јасно обележава његов неуморан рад, његово самопреровевање, његову патриотску службу у храму богиње Талије.

После тога Лаза је прешао са својим друштвом у Србију, те је давао представе у Пожаревцу, Параћину, Смедереву, Нишу, Чачку, Крагујевцу и Лесковцу.

Ко би могао тачно да обележи овде период његовог 30-годишњег глумовања? Он није био само ваљан глумац, него и Србин, каквоме треба равна тражити. На барикадама београдским 1862. године борио се противу Турака за своју нову отаџбину. И 1876. године био је у добровољачким редовима на Дрини, те је вољно излагао своје груди непријатељским бајонетима, за Србију, за отаџбину своју драгу.

И после дуготрајног рада и борбе, он је постао чланом народног позоришта у Београду. Ко се још не сећа чика-Лазе у улози Ђорђа у „Карташу“, Шопара, у „Лионском улаку“, Грге у „Границарима“, Милоша Обилића у „Боју на Косову“, Хајдук Вељка, Милоша Обреновића, Ђорђа у „Два наредника“, Болинброка у „Чапи воде“, Фердинанда у „Сплетци и љубави“, Ђурђа Бранковића у „Ђурђу Бранковићу“. И — ко ће још све улоге побројати, у којима је он био изврстан.

Ал' — чаша жучи још није била до дна испијена. Лаза је имао још многе и многе борбе у своме животу да издржи. Неким злим удесом својим он је морао да напусти позорницу, и то једном за свагда. Пре својих 10. година опростио се са београдском публиком у комаду: „Бој на Дубљу“. То му је била опропштја улога; то му је био последњи приказ на оној позорници, на којој је мислио да испусти своју душу. За тим се низао бол за болом, јад за јадима. Лаза Поповић беше остављен, презрен и заборављен. У његовој поштој и напађеној души живели су још они стари узори његови. Гледао је са неком болном сетом на онај храм, у коме је верно служио своју уметничку службу. Колико је пута тужно уздахнуо, што није могао још једном да се јави београдској публици, да још једном засвети у уметничкој својој слави, да још само једном излије пред нама свој бол, своје срце. Лаза је умръо, а ту живујују јељу није могао да види остварену.

Од тада, па све до своје смрти он се патио и мучио. Никада ведрих дана, никада среће и задовољства. Окружен својом добром женом и дечијом, он је оплакивао свој зао удес. На увртим венцима своје уметничке славе, он је изливавао своје боле, своје тешке јаде. На свакоме увртим листу видео је по једну своју сузу, по једну свежу кап крви из свога измученог срца.

Свет га је заборавио, пријатељи га оставише, другови га хладно предузретаху. И обрван јадима, сиротињом и очајањем, он је био у служби као прост слуга у магацину солском само да исхрани своју децу, и да их упuti на стазу грађанских врлина. Уметник, неуморни пионер за идеју српску морао је под теретом сиротиње да буде слуга, да врши најтеже послове. Он је на развалинама својих уништених нада оплакивао свој живот, своју кобну судбину.

И хвала пријатељима, који се, ма и доцкан, сetiше чика-Лазе, те му дадоше скромну службичу у општини.

Ето, у кратким само потезима, живота Лазе Поповића. Ето, само површно насликан рад његов на пољу позоришне уметности.

Колико је жарко љубио свој позив, види се из тога, што се на неколико дана пре смрти своје врло одазвао друштву „Славији“ и у корист сиротиње приказивао је „Ђурђа Бранковића“. Он, који је био пук сиротиња, представљао је за београдску сиротињу! Каква племенита душа! И баш та представа као да беше узрок његовој смрти. У бујном изливу својих осећања, у раздраганости душе своје, он је тако незгодно пао на позорници, да је на мах осетио бол у крстима. И само за неколико дана, па га, ето, неста. Колико је чудновата људска судбина. Са „Ђурђем Бранковићем“ почeo је Лаза своју глумачку каријеру, а тим истим комадом свршио је и са својим животом. Угасио се његов живот, ал' ће му име живити докле траје и једнога стуба на храму богиње Талије. Ко зна, да ли ће његово име бити урезано на оној мраморној плочи у позоришном дворишту? Ко зна, да ли ће се ко сетити његове седморе сирочади, или сви они, који су чика-Лазу познавали, с поштовањем ће изрицати његово име.

Погреб Лазе Поповића био је скроман, као што беше и његов живот. На позоришту се вила црна застава, а при спроводу је певало певачко друштво „Каћански“.

Покојника оплакују сестре му: Драга Ружићка, са мужем својим Митом Ружићем; Јеца Добриновићка, са мужем својим Пером Добриновићем; Софија Вујићка, са ћерком својом Милком Марковићком и зетом Михаилом; Катица, са ћерком својом Мициком; жена му, са седморе нејаке сирочади, и велика својта и родбина.

Да би се лазинјој сирочади помогло, образовао се у Београду одбор, који је ставио себи у задатак, да приреди представе у корист лазине сирочади. Одбор састављају само стари глумци и глумице и ученици лазини, који су већ давно напустили позориште.

Дај Божје да им рад уроди обилатим плодом, а драгом покојнику нека је вечно спомен међу нама!

Издаје управа српског народног позоришта.